

Henk Lampe

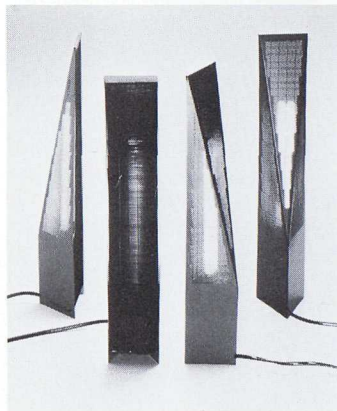
Henk Lampe heeft na zijn opleiding in Arnhem één jaar gewerkt bij een bureau voor tuinarchitectuur; gedurende die tijd kreeg hij een aantal 1% opdrachttjes. In 1979 is hij voor zichzelf begonnen. Hij leeft voornamelijk van kunst-opdrachten, die een groot gebied - van grafisch werk tot monumentale producties - bestrijken. De grote variatie in werk was voor hem destijds ook een reden om zelfstandig te gaan werken. Zijn meubelontwerpen beschouwt hij eigenlijk meer als een side-line.

Henk Lampe
Prinses Julianapark 5
8601 GJ Sneek
(05150) 1 69 98

Martech

Onder de merknaam Martech brengt Mart van Schijndel een programma van lampen, meubels en de bekende 'Delta' vaas op de markt. *'Ik ben met zelf produceren begonnen uit ergernis over bestaande produkten, wat de kwaliteit van verschijningsvorm/ gebruikswaarde en kostprijs betreft. Voor de distributie maak ik gebruik van een distributeur, ik verkoop niet rechtstreeks. Momenteel exporteer ik mijn produkten naar België, Luxemburg, Duitsland, Scandinavië, Frankrijk en de V.S. Als het zou moeten, zou ik niet van de opbrengst van mijn produkten kunnen leven, maar*

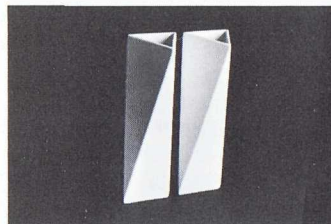
lamp 'Bishop'

ik beschouw het als een nevenactiviteit die ik heb naast mijn bureau voor architectuur en interieurarchitectuur; bovendien geef ik les.'

Mart van Schijndel
Geertestraat 2b
3511 XE Utrecht
(030) 32 23 52

Dick van der Meyden

Begin 1983 is Dick van der Meyden gestart met het produceren van design-artikelen, objecten en multiples in opdracht van ontwerpers en kunstenaars. *'Aangezien dit soort produkten vaak een hoge visuele waarde vertegenwoordigt, moeten ze met zorg worden omringd om een hoge kwaliteit te kunnen garanderen. In deze relatief kleine series, zestig tot vijfhonderd stuks, afhankelijk*

vazen (foto: Tom de Jong Boers)

van het produkt, is de gevestigde industrie niet geïnteresseerd en bovendien niet geschikt zonder een zeer intensieve begeleiding van de ontwerper.'

Naast deze activiteit brengt Dick van der Meyden in eigen beheer een kleine serie keramiek (eigen ontwerp) op de markt sinds 1982.

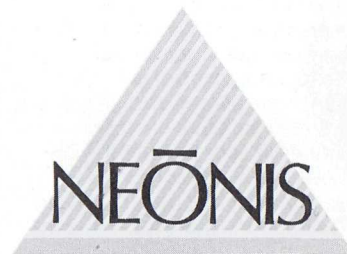
'Na veel geleur bij allerlei fabrikanten heb ik toch besloten dit in eigen beheer te houden. Zo heb je bovendien een goede controle over de kwaliteit van je produkt. De productie heb ik uitbesteed omdat het maken van keramiek een proces is dat niet past binnen mijn werkzaamheden als producent voor derden. Ook de distributie van de keramiek heb ik uit handen gegeven.'

Dick van der Meyden
Frans Staelstraat 6
5281 CR Boxtel
(04116) 7 69 40

Neonis

De maatschap Neonis bestaat ruim een jaar en wordt gevormd door **Gerard der Kinderen, André Roelofsen en Gert Boven** (sinds september 1984). *'We zijn alledrie industrieel ontwerper en kunnen zo optreden als intermediair tussen producent en ontwerper. Dat houdt in dat we de productiebegeleiding kunnen verzorgen, maar als ontwerpers kunnen we ook meedenken vanuit het concept. Jonge ontwerpers zijn vaak niet in staat de zakelijke kant van de contacten die ze leggen goed te overzien. Ook daarin kunnen wij een rol spelen op het gebied van contracten en modelbescherming.'*

Neonis
Aalsterweg 136
5615 CJ Eindhoven
(040) 12 24 21

Hard werken

Hard Werken lijkt op een toevallige samenloop van omstandigheden. Een groepje ontwerpers, bij elkaar gebracht om in 1979 het gelijknamige tijdschrift te maken, besluit daarna gezamenlijk een werkruimte in gebruik te nemen.

Tom van den Haspel, Rick Vermeulen, Henk Elenga, Gerard Hadders, Kees de Gruiter, Rien Vroegindewey en **Willem Kars** kenden elkaar deels van de akademietijd. Maar het contact en het initiatief tot het ondernemen van een gezamenlijk project kwam vooral tot stand door de Grafische Werkplaats. Deze ruimte, opgericht door de Rotterdamse Kunststichting, bood faciliteiten aan iedereen met ideeën of plannen. De, elk voor zich werkende, ontwerpers konden hier naar hartelust experimenteren en ontdekten spelenderwijs de mogelijkheden van technieken als offset. Hoewel geholpen door het toeval bleek er eenzelfde mentaliteit onder de oppervlakte aanwezig. Geen van allen wensten ze in dienst verband te werken. Hun artistieke vrijheid en de drang tot het realiseren van eigen ideeën was daarvoor te sterk. Ook deelden ze een interesse voor beeldende kunst. De samenwerking, resulterend in een onorthodox blad, bleek goed te verlopen en bracht hen op het idee in één ruimte te werken. Niet direct met het oogmerk als groep verder te gaan ontwerpen, maar vooral uit overwegingen van praktische aard. Het werkplaats-concept werd ook dat van Hard Werken, vanaf 1980 de Vereniging Hard Werken met acht leden. *'We hebben het gevoel nog steeds te studeren.'* Ieder lid blijft zelfstandig en individueel opereren, hoewel de buitenwereld de naam ten onrechte associeert met een ontwerperscollectief of stijl. De

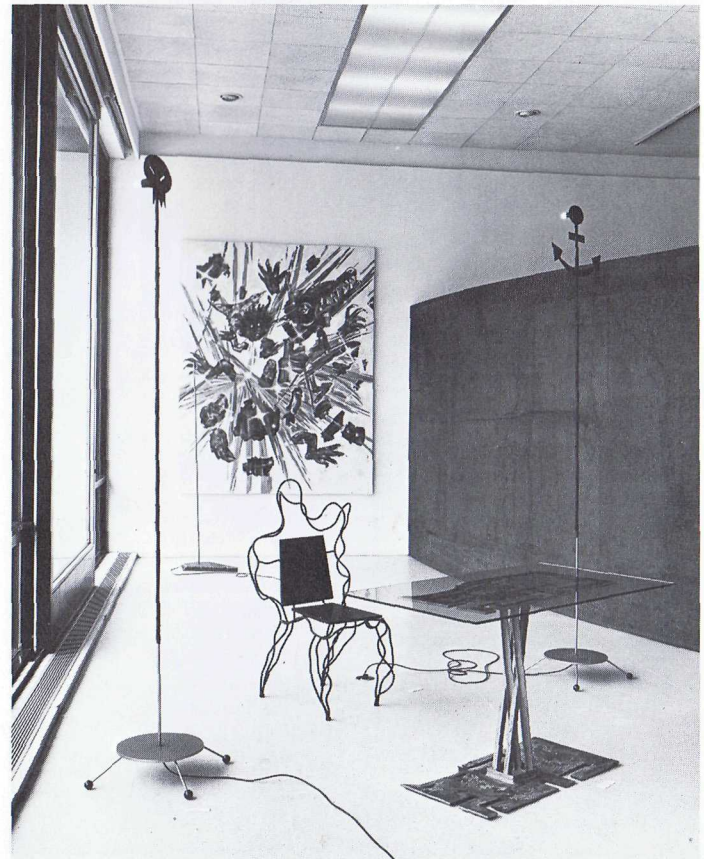
ontwerpers worden individueel benaderd voor een opdracht, maar schuiven deze soms door naar een ander. Deze flexibele werkwijze geeft hen ruimte hun eigen bezigheden te bepalen. Want behalve werken in opdracht van anderen blijven ze zelf steeds nieuwe initiatieven ontplooiën. Zo leidt de opgave voor decors tot volledige deelname aan de theaterproductie; hetzij door de eigen inbreng van de ontwerper, of omdat hij er vanaf het begin bij betrokken wordt. Hun werkterrein, aanvankelijk vooral grafisch, kent hoegenaamd geen grenzen. Ook op het gebied van film, fotografie, video of muziek laten ze zich niet onbetuigd. De laatste tijd zijn daar ook meubels bij gekomen. In eerste instantie vanuit een eigen behoefte, maar de lampen van Henk Elenga worden in Amerika al in series gemaakt. Als de financiën het toelaten, volgen er nog meer series van interieurobjecten. Beweging lijkt daarmee de karakteristiek van de Hard Werken leden. Steeds iets nieuws en nooit iets permanent. Regels worden elke keer doorbroken en een stijl is het laatste waar ze op uit zijn. Al het voorgaande en vaststaande wordt voortdurend op z'n kop gezet. Het 'Hard Werken effect' blijkt zeer groot. De publiciteit rond de groep schiep bij velen het beeld van een groot, goedgeolied bureau met overvolle agenda's. Anderen creëerden door imitatie een perfecte Hard Werken-stijl. Uit incidentele samenwerkingen met mensen van buitenaf groeiden kleine bedrijfjes als zetterijen en veel beginnende ontwerpondernemers komen de kunst afkijken.

Hard Werken
Pelgrimsstraat 5
Rotterdam
(010) 76 13 31

Het eerste nummer van Hard Werken

Schilderij: Rick Vermeulen, lampen en tafel: Gerard Hadders, stoel: Tom van den Haspel (foto: Jannes Linders)

produceren. Eerst voor vrienden en bekenden; later voor een grotere groep. Zo althans verging het **Bruno Ninaber van Eyben**, in 1974 één van de eersten die op eigen houtje begon. Zijn snelle succes en erkenning bewezen dat het kon: *'Als resultaat van zijn doorzetten zijn enkele produkten op de markt verschenen die stuk voor stuk het gelijk aan zijn kant plaatsen, het levende bewijs vormen van de kortzichtigheid, conventionaliteit en visieloosheid van het Nederlandse bedrijfsleven'*, aldus de jury die hem in 1980 de Kho Liang Ie-prijs toekende. Zijn voorbeeld gaf anderen moed hetzelfde te proberen.

Maar het komt ook voor dat het vertrouwen in de industrie al zover is gedaald dat ontwerpers niet eens meer proberen de deur op een kier te krijgen. De stap naar het zelf produceren wordt direct genomen. Onvrede over de wijze waarop

de industrie zich bedient van ontwerpers gaat dan samen met de onmacht daarbinnen te kunnen functioneren. Het toenemende commercialisme en de geringe vrijheid geven ontwerpers weinig hoop op een zinvolle inbreng binnen de industrie.

Ze kiezen dan bewust voor een eigen werkterrein waarvan ze zelf de grenzen bepalen. Het werk en de opdrachtgevers worden kritisch benaderd en dienen aan te sluiten bij hun eigen instelling. Grafisch ontwerpers **Beekers, Ros** en **Schröder** hebben een uitgesproken inhoudelijke betrokkenheid bij hun werk. Opgeleid in een sfeer van socialistisch idealisme, besloten zij na de akademietijd verder te gaan met hun werk voor actiegroepen, politieke partijen en andere protestbewegingen. *'We konden deze groepen steunen met het vak dat we hadden geleerd.'*

Het brede idealisme van rond 1970 en het wantrouwen tegen industrie en commercie maakte inmiddels plaats voor individueel verzet. De felle anti-industrie houding van toen is afgezwakt en niet meer zo politiek gekleurd, maar heeft bijgedragen tot een grotere bewustwording onder de ontwerpers over de inhoud van hun vak. Wat dat betreft plukt de jonge generatie ook de vruchten van de voedingsbodem die de sieradenwereld in die roerige jaren kweekte. **Hans Appenzeller** opende bijvoorbeeld tijdens zijn studie in 1969 met **Lous Martin Galerie Sieraad**. Ook **Gijs Bakker** en **Emmy van Leersum** gingen zelf betaalbare en in serie vervaardigde sieraden op de markt brengen. **Ninaber van Eyben, Wegman** en **Van Nieuwenborg** zijn van oorsprong ook sieradenmakers. Zij continueren op deze wijze het actieve verzet dat binnen de ontwerpwereld alweer was geluwd. In een

Een werksituatie van de Vereniging Hard Werken. V.l.n.r.: Gerard Hadders, Tom van den Haspel, Rick Vermeulen, Henk Elenga; in de stoelen: Willem Kars en Kees de Gruiter. (man met witte jas: de kapper).

Ann Maes

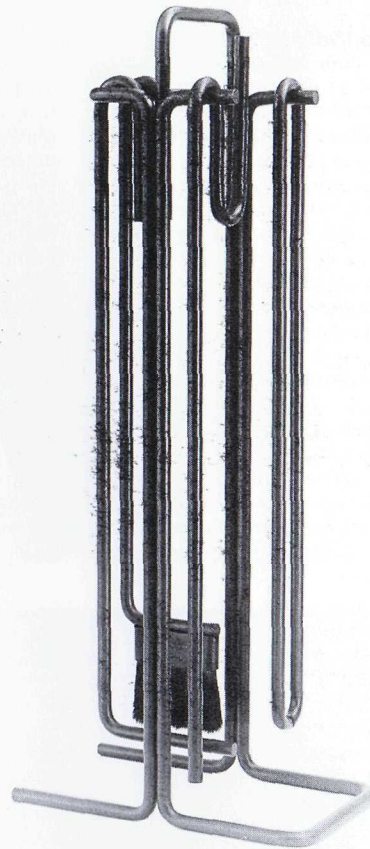
Ann Maes kwam in 1980 met een verrassend haardstel op de markt. Het prototype mocht zich op de beurs verheugen in een grote belangstelling. Toch kwam daaruit geen producent naar voren. Ann Maes besloot het risico te nemen van een produktie in eigen beheer en deed investeringen.

Het haardstel wordt op zeer industriële wijze gemaakt door verschillende bedrijven die verantwoordelijk zijn voor de afwerking en de toelevering van onderdelen. Haar eigen mensen, drie free-lancers, controleren de assemblage en de kwaliteit. Zij stelt *'je hebt net zoveel werk om twee produkten te slijten aan een afnemer, als tweehonderd.'* Het gat in de markt snijdt op twee manieren hout. In de eerste plaats bij de consument, die niets vergelijkbaars kent en een goed produkt krijgt aangeboden. In de tweede plaats produktie-technisch. *'De fabrieken die het haardstel zouden kunnen*

maken, houden zich bezig met een heel ander soort, meer technische, produkten. Zij missen het apparaat en de verkoopkanalen om het te begeleiden. Commerciële figuren, die er een behoefte voor signaleren bij het publiek, weten weer niet hoe en waar het te produceren en achten de behoefte te klein, en dus het risico te groot.' Zo kan het logge, industriële apparaat dus ook in je voordeel werken.

Ann Maes kwam onlangs met een achttal nieuwe produkten, waaronder lampen en open haarden. Behalve met ontwerpen houdt ze zich ook bezig met de abonnements-service van een aantal Italiaanse tijdschriften waarvoor ze ook correspondentie is.

Ann Maes Design
Postbus 9033
5602 LA Eindhoven
(040) 52 50 19

haardstel

Bruno Ninaber Design & Production

Het zelf ontwikkelen van produkten leidde in 1976 tot het halshorloge, waarmee Bruno Ninaber van Eyben als eerste zelfproducerende ontwerper naar buiten trad. Gaandeweg kwamen er andere produkten bij en besteedde Ninaber de produktie uit. Naast het produceren in eigen beheer, werkt hij ook in opdracht van derden. Zijn studio is inmiddels uitgegroeid tot een 'ontmoetingsplaats van specialismen', waar produktontwikkeling plaatsvindt door een steeds wisselend, per project gevormd, designteam.

'Bruno Ninaber van Eyben is een specialist. Hij heeft niet de intentie zijn studio snel uit te laten groeien tot een groot gemiddeld bureau. Met een klein team werkt hij aan een beperkt aantal opdrachten tegelijkertijd. Dit vraagt van de opdrachtgever een bewuste keus voor het Bruno Ninaber Design Team.'

Bruno Ninaber
Design & Production
Van der Voortweg 3
5282 RA Boxtel
(04116) 74 101

polshorloge, 1984

eventuele samenwerking stelt de ontwerper zich niet altijd meer klakkeloos dienstbaar op.

De samenloop van omstandigheden

De stap naar produceren in eigen beheer, of eigen opdrachtgever zijn, is niet altijd het gevolg van moeizame, mislukte pogingen om een poot aan de grond te krijgen bij de industrie, of van een bewuste keuze vooraf. Soms zijn het heel toevallige aanleidingen die iemand tot een succesvolle ontwerppraktijk brengen. De vaas die architect **Mart van Schijndel** uit drie glasplaten maakte, begon als een aardigheid, maar werd een onvoorzien commercieel succes. Speciale opdrachten leiden ook wel eens tot een onverwachte serieproductie. De lampen van Van Schijndel, ontworpen naar aanleiding van specifieke bouw- of verbouwprojecten, worden nu ook in grotere aantallen gemaakt. Architect **Rob Eckhardt** maakte, behalve voor interieuropdrachten, ook zelf meubelen omdat hij daar belangstelling voor had. De stijgende vraag naar zijn stoel, ontworpen voor de hoofdstedelijke discotheek Richter, leidde tot een grotere productie en een eigen winkel.

De eigen behoefte en/of ontevredenheid met het bestaande aanbod zijn altijd een logische aanleiding geweest voor ontwerpers om zelf te produceren. Ook dit leidt nogal eens tot serieproductie voor derden. Hetzij omdat een fabrikant het produkt opneemt, zoals in het geval van de Moiré-stoel van **Maria Hees** of omdat de kring liefhebbers zich gestaag uitbreidt, zoals gebeurde met de TL-lamp van Ninaber van Eyben.

De stap van ontwerper naar ontwerper-producent wordt dus niet altijd bewust genomen. Het is een proces in wording, een ontwikkeling waarvan de richting en de afloop niet vooraf te bepalen zijn, en waar de ontwerper in het begin, niet altijd vastomlijnde ideeën over heeft. Het toeval is in deze gevallen vaker een helpende of versnellende factor dan een oorzaak.

De 'Arnhemse School' en de persoonlijke inbreng

Het heft in eigen handen nemen, uit onvrede of als laatste mogelijkheid, getuigt

van een actieve, ondernemende houding. De initiatieven zijn zó talrijk dat het geen op zichzelf staande incidenten betreft. Je zou kunnen spreken van een tendens of stroming, want voorbeelden van anderen leidden tot navolging en al deze pogingen versterken elkaar.

De eigenwijze ontwerpmentaliteit die hieruit spreekt gaat hand in hand met een anderssoortige ontwerpopvatting, namelijk één die uitgaat van het individu. De **Akademie van Arnhem** droeg deze visie de afgelopen tien jaar sterk uit en werd het brandpunt van een andere houding. Met de komst van **Gijs Bakker** als docent, in 1968, werd de basis gelegd voor een kritische en bewuste ontwerpmentaliteit. Hij verbreedde de afdeling edelsmeden met produktontwerpen. Het accent lag daarbij op vormonderzoek en het gebruik van beeldende middelen. De uitvoerbaarheid en een eventuele commerciële haalbaarheid, moesten geen belemmerende factoren zijn bij het ontplooiën van de eigen creativiteit. De 'school van Bakker', die nauwer verwant was met de beeldende kunst en het galeriecircuit dan met de industrie, bracht een hoop deining teweeg. De polarisatie in de ontwerpwereld bereikte rond 1975 een hoogtepunt. Bakker werd verweten het vak te ondernemen. Hij stelde de persoon van de ontwerper voorop en diens idee omtrent de functie van een produkt. De ballast van verwachtingen, eisen of produktmethoden werd overboord gegooid om het produkt grondig te kunnen concipiëren. Bakker benadrukte het belang van de onafhankelijke positie van de ontwerper. Zijn mentaliteit, gevormd door eigen ervaringen als ontwerper en als lid van de groep actieve en vernieuwende sieradenmakers, viel op de Akademie in vruchtbare aarde.

Reynoud Homan, docent grafisch ontwerpen aan de Akademie van Den Haag, signaleert eenzelfde kritisch individualisme: *'Niets is voor deze mensen een vanzelfsprekendheid. Ze trekken alles in twijfel in plaats van klakkeloos gegevens te accepteren.'* Hij verklaart deze houding onder andere uit het middelbare schoolonderwijs, dat zeer veel nadruk legt op eigen meningsvorming.

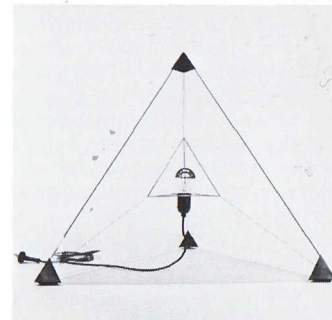
De neiging persoonlijke expressie boven dienstbaarheid te stellen, leidt tot een positie die dichter bij de beeldend kunstenaar staat dan bij de ontwerper. Bakker pleit zelfs voor de kunstenaar-

Frans van Nieuwenborg Martijn Wegman

Frans van Nieuwenborg, die eerst als architect vijf jaar op een architectenbureau in Denemarken heeft gewerkt, en Martijn Wegman werken sinds 1974 samen: de eerste vijf, zes jaar als edelsmeden, daarna als ontwerpers.

Vanaf het begin van hun samenwerking hebben ze een deel van hun ontwerpen zelf geproduceerd: uit noodzaak, omdat niemand interesse heeft om niet-commerciële produkten op de markt te brengen; echter, een ontwerper is een ontwerper, geen producent. De verkoop van al hun produkten is geregeld via groothandels en galeries. Hun produkten worden ook al lang geëxporteerd in geheel West-Europa, later zijn daar nog de V.S., Japan en Nova Zembla bijgekomen.

Van Nieuwenborg/Wegman
Plantsoen 99c
2311 KL Leiden
(070) 12 32 30

tetrahedronlamp

P & P

Willy Oosterhuis en Piet Sloot zijn in het begin van dit jaar met P & P (Production & Promotion) begonnen.

'In opdracht van derden of in eigen beheer maken wij interieurartikelen, keuken- en woonaccessoires. We hebben gemerkt dat heel veel ontwerpers niet weten hoe en waar ze hun ontwerpen kunnen laten maken en, als de producten eenmaal gemaakt zijn, hoe ze ze dan moeten afzetten. Andersom werken wij ook in opdracht van verkoopmaatschappijen die kansrijke producten voor de markt zien; omdat wij de produktiekant goed kennen, kunnen wij die producten voor een goede kwaliteit en een redelijke prijs leveren. Ons uitgangspunt is altijd dat wij onze producenten alleen dat laten doen waar ze echt goed in zijn. Je moet een metaalbewerker bijvoorbeeld niet laten spuiten.

Je merkt vaak dat ontwerpers in de mangel worden genomen door grote bedrijven. In eerste instantie krijgen ze een warm onthaal, maar na verloop van tijd worden ze aan hun lot overgelaten. Wij willen zó samenwerken met ontwerpers dat ze altijd eigenaar van hun ontwerp blijven en op ieder moment de samenwerking met ons kunnen beëindigen!

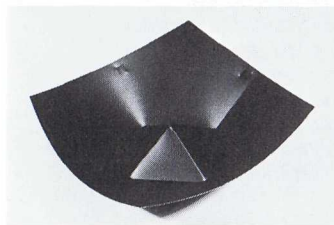
P & P

Duivelshofhoek 31
7546 BK Enschede
(053) 77 46 93

Rineke van Rijt

'Ik kon niet met mijn produkten bij de industrie terecht; misschien zijn mijn ontwerpen wel te bijzonder of exclusief. Toch ben ik ervan overtuigd dat er een markt is voor mijn spullen, juist omdat ze zich van andere dingen onderscheiden.' Rineke van Rijt heeft inmiddels een programma van schalen, ceintuurs, portemonnees, een bouwplaat en een vaasje opgebouwd, dat ze gedeeltelijk door een distributeur laat verspreiden. Haar kritiek op de Nederlandse industrie geldt vooral de afwachtende houding. *'Voor de Nederlandse industrie is het natuurlijk eenvoudiger en goedkoper om goed rond te kijken in binnen- en buitenland en vervolgens op de markt te komen met een variant op een produkt dat men gezien heeft en waarvan men weet dat het goed loopt.'*

Rineke van Rijt
Vosdijk 10
6824 BB Arnhem
(085) 45 20 16

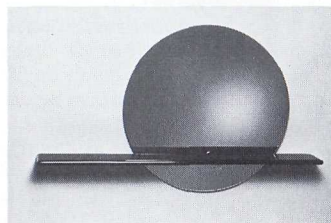

schaal

Skizo

Hans Ebbing en **Ton Haas**, traden in 1983 uit de Vormgeversassociatie om meer industrieel te gaan werken op grotere schaal. Ze riepen hun eigen merk 'Skizo' in het leven. In eerste instantie om hun eigen ontwerpen in productie te brengen, maar ook die van anderen. *'Het programma omvat produkten die opvallen door een sobere en tijdloze vorm die wordt ontleend aan functionele uitgangspunten, en door de hoge kwaliteit van de uitvoering.'*

Om hun armslag wat te

spiegel

vergroten en meer faciliteiten tot hun beschikking te hebben, werken ze nauw samen met Concepts, een bureau dat ruimtelijke, grafische en industriële vormgeving onder één dak brengt. Behalve dat laatste, houden Ebbing en Haas zich samen met Concepts intensief bezig met produktontwikkeling. Vaak gebeurt dat op eigen initiatief, maar ook in opdracht van anderen.

Skizo
Postbus 536
6800 AM Arnhem

Spil

'Spil stelt zich ten doel een duidelijk Nederlands vormgevingsidee te presenteren in de vorm van een complete collectie interieur- en gebruiksartikelen van hoge kwaliteit, die zich ook internationaal kan handhaven. De collectie richt zich op de consument die kiest voor het goed vormgegeven, 'tijdloze' produkt. De collectie, waarin alle onderdelen van het interieur zijn vertegenwoordigd, is opgebouwd uit produkten die door een breed scala van Nederlandse vormgevers zijn ontworpen, en wordt periodiek herzien en aangevuld.'

Spil
Karel Dujardinstraat 1'
1072 SC Amsterdam
(020) 64 40 19

StompenStomp

Op 17 september 1983 openden **Jan & Mieke Stomp** hun toonkamer/winkel met hun collectie meubels - tafels, stoelen, kasten-, lampen en stoffen naar eigen ontwerp. Onder het motto: 'dat het swinge', maken ze hun produkten; de meubels en stoffen uitsluitend op bestelling, de lampen in series van vijftien tot vijftig stuks.

Stompenstomp
Benthuizerstraat 83A
3036 CE Rotterdam
(020) 65 22 57

stoel

Peik Suyling

'Het waarom en hoe: niemand wilde het ontwerp commercialiseren. Zo is mijn eerste produktie op eigen initiatief, het 'Just in Case' koffertje, ontstaan. Het begin was een proefserie van 250 stuks, om te kijken of het koffertje, eenmaal een tastbaar produkt, zou aanslaan. Dit lukte. Het tweede produkt, dat ik op eigen initiatief geproduceerd heb is de 'Light-White-Light' lamp.

Met het zelf produceren en verkopen van eigen ontwerpen heb ik nooit voor ogen gehad kleinschalig te werken. Het is

altijd de bedoeling geweest om openingen te creëren en ik geloof ook dat dit werkt. Toch is de afgebeelde stoel weer een ontwerp dat op eigen initiatief productierijp gemaakt is.

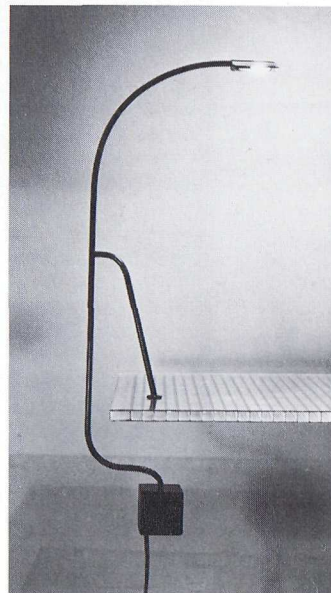
Peik Suyling
Lindenstraat 5''
1015 KV Amsterdam
(020) 23 51 81

Veem Design

Arnout Visser is student aan de Akademie voor Beeldende Kunsten in Arnhem. Sinds 1982 werkt hij in een voormalig pakhuis aan het IJ in Amsterdam. Zijn ontwerp voor een bureaulamp, 'Light-Balance' wordt op ambachtelijke wijze en in kleine series onder leiding van zijn compagnon **Kees Nobel** vervaardigd. Een aantal winkels wordt rechtstreeks met dit produkt benaderd. Het is de bedoeling te zijner tijd meer produkten te ontwerpen en op deze wijze op de markt te brengen.

'Ik ben hiermee begonnen omdat het me leuk leek om met dit soort dingen bezig te zijn. Bovendien ben ik helemaal onafhankelijk en krijg ik het produkt precies zoals ik het hebben wil.'

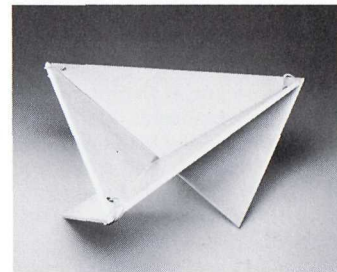
Veem Design
Van Diemenstraat 10-12
1013 NH Amsterdam
(020) 27 34 85

bureaulamp 'Light Balance'

Charlotte van der Waals

'De twee produkten die ik momenteel zelfstandig op de markt breng (een aluminium kandelaar in drie modellen en een PVC schaal) maken mijn visie omtrent vormgeving tastbaar. Mijn streven is er op

schaal PVC

gericht vorm, constructie en materiaal een zichtbaar volmaakte eenheid te laten vormen, waardoor het uiteindelijke produkt een vanzelfsprekendheid uitstraalt. Omdat vorm mijn uitgangspunt is, heb ik met deze produkten nooit de pretentie gehad voor de industrie geschikte ontwerpen te maken. Dankzij het feit, dat er op dit moment ruimte is voor de productie van multiples, waarbij de artistieke vrijheid niet door commerciële eisen wordt beperkt, is het mogelijk deze produkten in eigen beheer te realiseren en op de markt te brengen. Naast het zelfstandig ontwikkelen van produkten werk ik ook in opdracht, waarbij naast het ontwerpen ook de begeleiding van de produktie een onderdeel is. Door deze opdrachten is het mogelijk, zij het met mate, zelfstandig te kunnen blijven werken!'

Charlotte van Waals
Brouwersgracht 158
1013 HA Amsterdam
(020) 25 13 93

Rob van Middendorp en Tony Mulder

Rob van Middendorp en Tony Mulder, grafisch ontwerpers, delen sinds enkele jaren een atelier. Hun losvaste samenwerking dateert al vanaf de akademietijd (Rietveld) toen zij, uit onvrede met de Amsterdamse muzieksce-
ne, optredens gingen programmeren in Octopus. Vandaaruit was het praten over een nieuw muziekblad een kleine stap. Beïnvloed door ontwikkelingen in de Engelse punkbeweging begonnen zij het blad **Vinyl**. Met de weinige middelen die er waren probeerden Van Middendorp en Mulder elk nummer een ander uiterlijk te geven. De beperkingen stimuleerden hun fantasie waardoor nieuwe dingen gevonden en gedaan werden.

Nu wordt hun tijd grotendeels gevuld met opdrachten voor affiches, tijdschriften, platenhoezen en boekomslagen. Op het eerste gezicht timmeren ze niet zo agressief aan de weg als

andere jonge ontwerpers en ze hebben geen grootscheepse idealen. Ze *'werken gewoon hard'* en *'proberen binnen elke opdracht enige vrijheid te creëren'*. Dat wil niet zeggen dat ze een formule hanteren.

'We proberen steeds te vernieuwen' en *'professionaliteit vinden we een vereiste'*.

Hun leeftijdgenoten of jongere ontwerpers die slecht aan de bak komen proberen ze bij hun eigen opdrachten te betrekken. Ze signaleren dat velen het niet redden en zijn het niet eens met de opvatting dat er een golf van initiatieven is die je een tendens zou kunnen noemen.

'Initiatieven worden altijd door enkelingen genomen die hun nek durven uit te steken; die enkelingen zijn er altijd. Het zijn er nu niet meer dan vroeger.'

Rob van Middendorp/
Tony Mulder
Staalstraat 10
Amsterdam
(020) 27 53 98

platenhoezen

Binnen

Sinds oktober 1983 organiseren **Helen van Ruiten** en **Anne Lawant**, beiden interieur-architect, in de voorruimte van hun atelier exposities op het gebied van het interieur.

'Ons uitgangspunt hierbij is om interieurarchitecten, meubelontwerpers en industrieel vormgevers in de gelegenheid te stellen hun werk en/of nieuwe producten te presenteren. Elk ander werk komt in aanmerking, zolang het verband houdt met, of betrekking heeft op het interieur.'

Zelf houden Lawant en van Ruiten zich ook bezig met het maken van meubels, o.a. een bed met opbergmogelijkheid en een houten krukje, die in eigen atelier vervaardigd worden.

Binnen
Egelantiersgracht 31
1015 RC Amsterdam
(020) 25 96 03

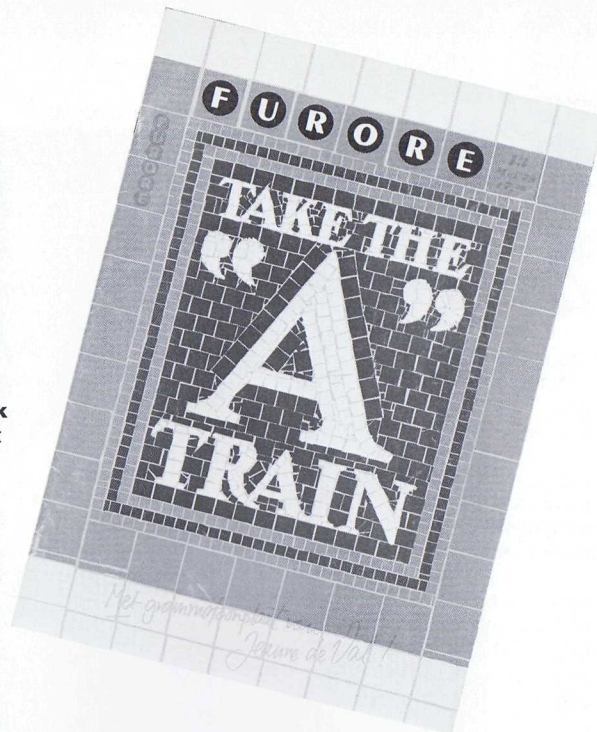
Expositie van Jaap Elzas bij Binnen

ontwerper, 'omdat het één van de belangrijke criteria binnen de kunst is om steeds opnieuw te beginnen, alles opnieuw ter discussie te stellen en te vragen naar de zin ervan.' Homan: 'Niet zozeer het verwerven van kennis of inzicht staat bij mijn leerlingen op de voorgrond, alswel de vorm. Originaliteit is voor hen het belangrijkste criterium.' Het voorop stellen van de eigen persoonlijkheid en intentie is een wezenlijk element in de houding van de jonge generatie ontwerpers.

Kemming, Spönhoff en van den Broek besloten al op de Akademie (Arnhem) met elkaar te gaan samenwerken. In 1979 formeerden zij, samen met de industrieel vormgevers **Ebbing, Haas en Schudel** de eerste ontwerpmaatschap onder de naam **Vormgeversassociatie**. Het uitgangspunt van deze – inmiddels uit vier ontwerpers samengestelde – groep was producten te ontwikkelen vanuit de eigen visie. 'Deze persoonlijke betrokkenheid is essentieel voor ons werk en onmisbaar in ons streven naar 'hoogste' kwaliteit. Economische haalbaarheid, markt bereik of technische uitvoerbaarheid, staan op de laatste plaats. Pas wanneer een ontwerp of concept voldoet aan de eisen die wij eraan stellen, zoeken we een fabrikant waarmee het ontwerp c.q. concept verder ontwikkeld kan worden tot een produceerbaar en verkoopbaar produkt;' de omgekeerde wereld.

Het zelf produceren is vaak een goede leerschool om je als ontwerper alle facetten van het proces eigen te maken. Deze werkwijze ligt voor de hand op akademies, waar het vormgeven van ideeën centraal staat. Regels en methodieken, bijvoorbeeld die van het functionalisme, worden op dergelijke plaatsen ook eerder in twijfel getrokken.

De agressie tegen gevestigde opvattingen en formules is vooral onder de grafische ontwerpers merkbaar. Het bureau **Total Design** roept zeer felle reacties op. Voor een tentoonstelling van werk van jonge grafische ontwerpers in Fodor overwoog men zelfs als titel 'Total loss'. Ook uit hun werk blijkt dat deze generatie zich tegen haar voorgangers afzet. De diversiteit aan vormen, stijlen en opvattingen is op het gebied van grafische vormgeving bijzonder groot. De ontwerpen van **Hard Werken** zijn illustratief voor deze nieuw verworven vrijheid.

tijdschrift Furore, mei 1979

Piet Schreuders

Piet Schreuders begon tijdens zijn studie Nederlands in 1971 een blaadje te maken 'de Wolkenkrabber', in een oplage van twintig stuks. 'De vormgeving was een bijkomstigheid, ik vond het leuk om te doen'. Al doende groeide zijn kennis van technieken en ontwerpen en er volgden er meer, 'De Poezenkrant' en 'Furore'. Als vanzelf kwamen daar ontwerp-opdrachten van derden uit voort zoals van het Rijksmuseum en de VPRO. Naast zijn werk als free-lance grafisch ontwerper, blijft het maken van bladen zijn passie. De, zich zelf bedruipende, Poezenkrant is met een oplage van vijfduizend een succes. Schreuders ziet kleinere oplagen van bijvoorbeeld vijftien stuks, als een brief aan een kleine groep geïnteresseerden, die 'op een heel natuurlijke manier' tot stand komt.

Met zijn recensie van de catalogus bij de tentoonstelling over Total Design in Vrij Nederland, werd hij woordvoerder van de anti-TD-vormgevers. Toch is hij geen ontwerper die een kunstzinnige benadering voorstaat.

'Integendeel, ik stop veel meer energie in het begrijpen van mijn opdrachtgevers, dan in het vormgeven'. In zijn dagelijks werk als grafisch ontwerper, en via het maken van eigen blaadjes, zorgt Schreuders dat hij aan beide kanten aan zijn trekken komt.

Piet Schreuders
Hartestraat 26"
1016 CC Amsterdam
(020) 26 67 24

Nieuw realisme

'Initiatief nemen, aan de gang blijven, zorgen dat je werk gezien wordt en niet wachten op de industrie,' leerde Bakker zijn studenten. Uit het knokken voor jezelf spreekt ook een vorm van pragmatiek: ieder voor zich en God voor allen.

Volgens Beekers, Ros en Schröder, is er geen sprake meer van een bepaalde overheersende dogmatiek of idealisme in brede zin. Het ongeloof in oplossingen van bovenaf, de teleurstelling en de bureaucratisering leidde tot een algemeen ongenoegen waarvan de kraak- en punkbeweging een duidelijk voorbeeld is. Men zoekt de oplossingen dichter bij huis, waardoor het werkbare terrein kleiner en individueler wordt. De economische crisis is daarin een versnellende factor. 'Laat maar waaien' en plezier in eigen werk hebben, maken plaats voor hooggestemde verwachtingen. Dat verklaart misschien ook de concentratie op vorm en oorspronkelijkheid in het ontwerpen. Tegenover de initiatiefnemende ontwerpers staat een grote groep die op zeker gaat. Niet verwonderlijk in een tijd waarin een pragmatische, zakelijke instelling overheerst bij overheid en bedrijfsleven en waarin de cultuur het moet ontgelden. Misschien dragen de produkten van de 'eigenwijzen' bij tot het langzaam doordringende besef dat er weer eens nagedacht zou moeten worden over de kwaliteit van het bestaan in de gejaagde levens vol stress, geldingsdrang, persoonlijke problemen en geestelijke armoede.

Maar daarvoor is, zoals Benno Premssela elders in dit nummer stelt, meer steun en overtuigingskracht nodig. Om niet in een cirkeltje rond te blijven draaien moeten de initiatieven opgepakt en verder gedragen worden. De veelgesignaleerde ontwerp-kwaliteit mag niet leiden tot zelfgenoegzaamheid en de 'toegenomen belangstelling voor design' die ons steeds voorgehouden wordt, moet niet blijven steken in modieuze aandacht van de media.

